

До Научното жури,
назначено със Заповед № 24/16.01.2023г.
на ректора на ВСУ „Черноризец Храбър“

РЕЦЕНЗИЯ

от член-кореспондент, проф. **ИВАН РУСЧЕВ**, доктор на науките,
Юридически факултет, ВСУ „Черноризец Храбър“

върху представения за публична защита дисертационен труд на

Жанета Иванова Жекова,

докторант на свободна подготовка в докторантска програма
по гражданско и семейно право, в катедрата „Правни науки“,
Юридически факултет на ВСУ „Черноризец Храбър“,

на тема

„Субективни права, сродни на авторското право“

за получаване на образователната и научна степен „ДОКТОР“

в научна област: **3. Социални, стопански и правни науки**,

професионално направление: **3.6. Право**

Уважаеми колеги, членове на научното жури,

Със заповед на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър“ № 24/16.01.2023г. съм назначен за вътрешен член на научното жури, натоварено да проведе публичната защита на докторанта в самостоятелна форма на обучение г-жа **Жанета Иванова Жекова**, като ми е възложено да изготвя рецензия в тази процедура.

На основание чл. 9 от ЗРАСРБ, чл. 30, ал. 2 от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ, представям на вниманието Ви рецензията си върху дисертационния труд на докторанта в самостоятелна форма на обучение в

катедрата по Гражданскоправни науки на ЮФ, ВСУ на тема “Субективни права, сродни на авторското право” пред научно жури.

I. Биографични бележки.

Г-жа **Жанета Иванова Жекова** е завършила висшето си юридическо образование през 1998г. в Икономически университет - Варна. Съдебен кандидат е от м. 02.1998 - м. 01.1999г. Юридическата си правоспособност придобива през м. 02.1999 г.

Трудовият си стаж започва и преминава като старши юрисконсулт, главен юрисконсулт, също и началник - отдел ПНО в Областна администрация Шумен от м. март 1999г. до м. 02.2000г. От м. март 2000 г. до м. 02.2002 г. е старши юрисконсулт в отдел ПНО в Община Варна. От март 2002г. до 2004 г. последователно е старши, главен юрисконсулт в отдел ПНО в Областна администрация Варна и от 2004 г. до 2008 г. е началник-отдел „Правно-нормативно обслужване“ област Варна. От м. юни 2008г. е адвокат в Адвокатска колегия Варна.

Специализации: 2011-2012 г. – ВСУ „Черноризеца Храбър“ - Междууниверситетска магистърска програма „Управление на международни бизнес проекти“;

Май 2012 г.- Master’s class Leadership in a Global Environment. Global Aspects of International Economic Relations Varna Free University "Chernorizets Hrabar";

Октомври 2012 г. Training course EU policies and programming for Bulgaria

European Parliament, Brussels; **Ноември 2012 г.** Master’s class Knowledge Management and Social Networking for Business Varna Free University

"Chernorizets Hrabar"; **Ноември 2013 г.** Training course EU policies and programming for Bulgaria European Parliament, Brussels .

Владее английски, руски, френски език

I

I Трудът представлява изследване на правната уредба на сродните на **Бележки по дисертационния труд** авторското право права. Той е в обем от 190 страници, структурирани в **увод**,

пет глави, по – важни научни приноси и предложения de lege ferenda, **заключение**, списък на по-важните съкращения и библиография, включваща 33 заглавия на български език, 5 заглавия на руски език, 46 заглавия на английски език. Библиографската справка съответства на цитираните **427 бележки под линия**, включващи цитати, позовавания на изследвани материали, нормативни източници, автори и научни трудове, обяснителни бележки, линкове към използвани интернет ресурси и коментари на автора. Тази структура позволява да се разкрият последователно отделните аспекти и общата специфика на разглежданата тема, която е твърде широка и това като че ли се е отразило на задълбоченото осмисляне на поставените проблеми.

В увода дисертантът обосновава избора на тема и неговата актуалност. Очертани са предметът, основните тези, целите и научните задачи на дисертационния труд, като същевременно са формулирани тезите, **които авторът се стреми да докаже в последващото изложение**.

Дефинирана е **основната цел** на изследването (разработването на теоретични положения, насочени към идентифициране на същността на субективните сродни права и техните специфики по отношение на обектите, носителите, съдържанието, времетраенето и наследяването им) и са конкретизирани основните задачи, произтичащи от поставената цел: да се проследят историческите и практическите аспекти на появата и утвърждаването на сродните права, на чиято база биха могли да се търсят отговорите на въпросите относно тях. С оглед на това, в хода на изследването е направен анализ на концепцията за сродните права в двете основни правни системи – англосаксонската и континенталната, и са представени съществуващите в тях разлики. Проследено е развитието на националното законодателство на държавите от двете основни авторскоправни системи – континентална и англосаксонска и в международните актове.

В заключението са синтезирани най-важните изводи, до които

дисертантът е достигнал в изследванията си; там той също е направил и някои предложения за усъвършенстване на действащата нормативна уредба.

III. Актуалност на проблема

Дисертационният труд е посветен на проблемите на **субективните права, сродни на авторското право** - тема, по която липсва цялостно изследване в българската правна литература. Тя, а като цяло и темата за авторското право и сродните му права, са очевидно предизвикателство за съвременната наука. Авторът е приел това предизвикателство и е положил усилия да се справи с някои аспекти на поставената научна задача. Темата обаче е определена твърде широко и едва ли може да бъде обхваната от един дисертационен труд за придобиване на ОНС „доктор“, който по презумпция предполага по-ограничени задачи. По принцип темата е дисертабилна, нова и дава подтик за развитието на този нов и все още недостатъчно разработен отрасъл на правото, с огромен теоретичен и практически потенциал, каквато е интелектуалната собственост. Тази тема обаче би била подходяща за друг, по-обширен вид научно изследване, в което се състои и един от основните проблеми на представения ръкопис.

Авторът е използвал различни подходи към обекта на изследване: както общонаучни методи като логически, системен, структурен, функционален анализ, а така също и отраслови специално-юридически методи на изследване като сравнителноправния и догматичния, широко използван е методът на историческия анализ. Причината за това е, че в процеса на развитие на института на сродните права се прилагат нови правни модели, а тези, които вече са възприети от практиката, се коригират или елиминират като неефективни. Това познание позволява да се постигне по-голяма дълбочина и яснота относно произхода, развитието и нови насоки в законодателната рамка на сродните права в България и на международно ниво.

Структурното обособяване в пет самостоятелни глави допринася за цялостното осмисляне на поставените проблеми.

Дисертационния труд е заявен като изследване на правата на артистите-изпълнители, на продуцентите на звукозаписи, на продуцентите на филми и аудиовизуални произведения и на радио- и телевизионните организации.

В изготвената от мен вътрешна рецензия забелязах разминаване между обявеното от дисертанта, че *„въпросите относно защита на сродните права са оставени извън обхвата на настоящото изследване, тъй като фокусът е поставен върху анализа на съдържанието на субективните права“*, а от друга страна, на различни места в труда са засегнати аспекти на тяхната закрила (напр. при представяне на задачите, които дисертантът си поставя и целта му), което не допринася за научната стойност на представения труд. След обърнатото внимание понастоящем в автореферата дисертантът се е опитал да обясни това несъответствие, обосновавайки оставянето на въпросите за защитата на сродните права извън обхвата на изследването, с две съображения: **първо**, че правото на защита може да се разглежда като самостоятелно субективно право, появяващо се когато реализацията на субективното (материално) право е застрашена. **Второ**, форматът на дисертационен труд за придобиване на ОНС „доктор“ не позволява обширната и нехомогенна проблематика – от една страна – на правната същност и упражняване на сродните права, а от друга – на тяхната закрила, да бъде разгледана. И все пак считам, че това доста съществено ограничаване е трябвало да намери място още в заглавието на труда.

IV. Съдържание на дисертационния труд

Авторефератът правдиво и подробно отразява съдържанието на дисертационния труд, респ. – това на отделните глави, поради което в рецензията то няма бъде възпроизвеждано, освен накратко. Ще се спра по-

подробно само на положителните черти и критичните бележки, които могат да бъдат направени към труда.

Глава първа е посветена на историческия преглед на възникването, развитието на закрилата на сродните права и представляват полезно историческо встъпление към темата. Като приносен момент в **глава първа - раздел първи** може да се приеме систематизирането на концепциите за сродните права и представените разлики в англосаксонското и континенталното разбиране за тях. Разгледано е понятието „сродни права“ и неговият обхват, понятията „авторско право“ и „сродни права“ в континенталната авторскоправна система и англосаксонската copyright система.

Дисертантът прави полезни разграничения, разглеждайки възникването и развитието *на закрилата на сродните права* в националното законодателство в държавите от континенталната и държавите от англосаксонската правни системи на: артисти-изпълнители, на продуцентите на звукозаписи, на филмовите продуценти, на радио-телевизионните организации. **Раздел II** разглежда основните източници в международното право и в правото на ЕС, основните международни актове в областта на закрилата на сродните права. В **Раздел III** е представено развитието на вътрешното право в областта *на закрилата на сродните права* касаещи артистите- изпълнители, продуцентите на звукозаписи, продуцентите на филми, радио-телевизионните организации. Посочени са източниците на *закрилата на сродните права* в българското право. – въпроси, на които обърнах внимание по-горе и които, въпреки заявлението на дисертанта, са останали в работата и при последното ѝ преработване. **Раздел IV** е посветен на общата характеристика на сродните права: правото на титуляра на субективното право да изисква определено поведение от правнозадълженото лице, право на собствено активно поведение

на оправомощеното лице, отразено е традиционното за авторските права деление на имуществени и неимуществени правомощия в съдържанието им.

Същинската част на труда започва с **глава втора „Обекти на сродни права“**, където последователно се поставят редица въпроси, някои от отговорите на които може да се определят като приноси. Това се отнася за : обектите на сродни права на артистите-изпълнители (дадена е **дефиниция на понятието изпълнение, разгледани са** характеристиките на изпълнението съобразно българското законодателство и **творческа дейност в авторско право**).

В **глава трета**, посветена на **Носителите на сродни права, в четири раздела** дава дефиниция и обща характеристика на субектите на тези права: артисти-изпълнители, продуценти на звукозаписи, продуценти на филми, радио- и телевизионни организации. Както посочих, така заявената тема предполага детайлното им разглеждане и свързаността им със съответните обекти на сродните права, а не само общите положения за тях.

Четвъртата глава е посветена на отделните правомощия и **съдържанието на сродните права**. В структурно отношение главата е разделена на два раздела – неимуществени и имуществени права. Във всеки един от отделите има обособени подотдели за отделните категории сродни права.

Предмет на изследване в последната **глава пета е времетраенето и наследяването на сродните права на** артистите - изпълнители, продуценти на звукозаписи, продуценти на филми, правоприемството в такива права на радио- и телевизионни организации.

Дисертационният труд завършва със заключение, в което са изведени основните изводи и обобщения.

По – важните научни приноси, които дисертантът е извел са в 8 точки и те достоверно отразяват качествата на труда. **Предложенията de lege ferenda**

са посочени в 6 точки, сред които като по-удачни би могло да се приемат тези по чл.87, ал.1, чл.90а, ал.2, чл.90, чл.90в ЗАПСП.

Положително следва да бъдат оценени представените три научни статии по темата на дисертационния труд, които съгласно наукометричните показатели и преотреждат 80 т. :

1. „Проблеми на авторското право в ЕС във връзка с дигитализацията (Предложението за Директива относно авторското право в цифровия единен пазар)“, сборник „Предизвикателствата пред правото в контекста на дигитализацията“, доклади от научна конференция, проведена в рамките на Лятната научна сесия на Юридическия факултет във ВСУ „Черноризец Храбър“, секция „Право“, ISSN 1313-7263, кн. 34, серия „Юридически науки и обществена сигурност“, стр. 67-71
2. Особености на правната закрила на сродните права в континенталното право и в англосаксонската правна система, електронно издание на ВСУ „Черноризец Храбър“ e-Journal, брой 18, 2022 г., ISSN 1313-7514
3. Развитие на нормативната уредба на авторското право в България, електронно издание на ВСУ „Черноризец Храбър“ e-Journal, брой 18, 2022 г., ISSN 1313-7514.

Към труда обаче би могло да се отправят и редица критични бележки.

На места трудът страда от липса на достатъчно задълбоченост в изследването на поставените проблеми, което се дължи не само на недостатъчно прецизираната тема. В този смисъл особено впечатление прави липсата на изследване на националната съдебната практика у нас, която по тези въпроси не е толкова ограничена. Нейният коментар съставлява

задължително условие за една докторска дисертация, която трябва да покаже не само познаване на научната литература, но и способността на дисертанта да интерпретира актуалните юриспруденциални актове. С не по-малка сила това важи и за решенията на Съда на ЕС, чието посочване и коментар би могло да разкрие по-ясно проблемите при прилагането на националната правна уредба и евентуалната необходимост от законодателни изменения.

Не на последно място, обемът на труда (*макар и допълнен - от 176 на 190 страници, спрямо първоначално представения*) не е твърде голям за изследването на толкова широко заявената тема. Проблематиката е твърде широка и изисква по-голямо задълбочаване в много от разгледаните аспекти на сродните права.

Заключението на труда като че ли остава недостатъчно конкретизирано, в него липсва подробно излагане на изводите, до които е достигнал авторът. Стандартно в такива случаи следва предложенията **de lege ferenda** да бъдат изведени самостоятелно и да бъдат формулирани като конкретни текстове.

Въпреки отправените критични бележки, които се дължат и на смяната на научния ръководител – обстоятелства, които не се дължат на докторанта, предвид очевидно значителния труд и старание, положени от него, считам, че дисертационния труд покрива критериите на ЗРАСРБ, Правилника за неговото прилагане и Наредба №12 на ВСУ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ по право.

На основание изложеното, предлагам на почитаемите членове на научното жури да вземат решение за присъждане на г-жа Жанета Иванова Жекова образователната и научна степен „доктор“ по право.

03. 02. 2023 г.

С уважение:

Чл.-кор. ИВАН РУСЧЕВ, д. н.
професор в ЮФ на ВСУ